

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นสิ่งที่คนทั่วไปยอมรับว่าเป็นสิ่งที่ดีและพึงประสงค์ ทั้งนี้เพราะเชื่อว่าการศึกษาระดับสูงจะช่วยเสริมฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคมของคนไทยให้สูงขึ้น โดยเป็นบันไดก้าวไปสู่ตำแหน่งหน้าที่การงานที่ดีมีเงินเดือนสูงต่อไป ผลงานวิจัยต่าง ๆ ที่ทำในสังคมไทยและตะวันตกชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การศึกษาช่วยปัจเจกบุคคลได้ค่อนข้างมากในการเลื่อนชั้นทางสังคม การศึกษาไม่เพียงแต่ให้ประโยชน์แก่ผู้เรียนเท่านั้น แต่ยังให้ประโยชน์ต่อสังคม และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะทำให้คนมีประสิทธิภาพในการทำงานดีขึ้น การให้การศึกษาเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งเหมือนกับการลงทุนสร้างเครื่องมือเครื่องจักร ต่างกันแต่เพียงว่าเครื่องมือเครื่องจักร เป็นวัตถุไม่มีชีวิตจิตใจ แต่การลงทุนการศึกษาเป็นสิ่งที่มีชีวิตจิตใจ อุทัย บุญประเสริฐ (2527 : 3) กล่าวถึงการศึกษาและการพัฒนาประเทศว่า ระบบการศึกษาหรือการศึกษาในช่วงต่าง ๆ ได้ทำหน้าที่ในการแปรสภาพคนตั้งแต่จุดเริ่มต้นสู่สภาพการเป็นพลเมืองดี (Good citizen) ดำเนินการปรับแต่งให้สู่สภาพการในกำลังคนหรือกำลังแรงงาน (Man Power) ตามความต้องการของงานให้สาขาต่าง ๆ สถาบันการศึกษาทำหน้าที่ในการผลิตทรัพยากรมนุษย์ (Human resource) ทั้งมีลักษณะทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณตามความต้องการของระบบการศึกษา ตามระบบงาน และตามความต้องการของสังคม

ในทำนองเดียวกัน นิสิตนักศึกษาที่มีความมุ่งหวังที่จะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเพื่อต้องการความรู้ และการประกอบอาชีพ ธีรรัตน์ บุญชู (2527 : 160) อาชีพหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ ในการที่จะบ่งชี้สถานภาพของแต่ละบุคคล อาชีพจะเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของชีวิต แต่ละช่วงชีวิตของบุคคล การเรียนในมหาวิทยาลัยเป็นอาชีพของนักศึกษามีสิ่งที่นักศึกษาต้องตัดสินใจหลายเรื่อง เป็นต้นว่า การตัดสินใจเลือกสาขาวิชาวางแผนการศึกษาเพื่ออาชีพ และการดำเนินชีวิต การตัดสินใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพนับว่าสำคัญ ทั้งนี้เพราะอาชีพเป็นแก่นสำคัญของชีวิต มีนิสิตนักศึกษากว่าจำนวนไม่มากนักที่จะบรรลุจุดหมายและ

จุดประสงค์ในการเรียนของตนเองอย่างแน่ชัด นิสิตนักศึกษาบางคนทราบแต่เพียงว่าต้องการปริญญา หรือต้องการเรียนในสาขาที่นิยม แต่ไม่ได้คำนึงถึงแนวความคิดและจุดมุ่งหมายในชีวิต

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันผลิตกำลังคน ฉะนั้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญของสถาบัน ก็คือพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และเจตคติที่ดีในการประกอบอาชีพ รู้จักตนเอง สังคมและมีสภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์ถึงมนุษย์ สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้รับมาแก้ปัญหาต่าง ๆ และพัฒนาสังคมให้เจริญก้าวหน้าไปในแนวทางที่พึงประสงค์ ปัจจัยสำคัญในกระบวนการผลิต หากสถาบันใดไม่เห็นความสำคัญของวัตถุประสงค์ เท่ากับเป็นการลงทุนที่สูญเปล่า ประกอบ กุปรัตน์ (2527 : 209) ได้กล่าวว่า สถาบันใดก็ตามที่รู้และเข้าใจวัตถุประสงค์ซึ่งหมายถึงนิสิตนักศึกษาของตนแล้ว จะสามารถจัดระบบการดำเนินการในด้านการเรียนการสอน การบริการ และการปกครอง ย่อมมีโอกาสประสบผลสำเร็จได้มากกว่าสถาบันที่มีผู้บริหารปราศจากความเข้าใจนักศึกษา วัลลภา เทพหัสดิน ณ อยุธยา (2527 : 13) ได้กล่าวว่า อาจารย์จำเป็นต้องเข้าใจนักศึกษา เพื่อความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับธรรมชาติของนักศึกษา รวมทั้งอิทธิพลที่มีต่อการเรียนรู้ ความคาดหวัง และธรรมชาติของผู้เรียน ซึ่งจะช่วยให้อาจารย์ทราบข้อมูลในการจัดการเรียนการสอนได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น ในการวิเคราะห์ความสำคัญจึงควรมองทั้งทางด้านสถาบันและนักศึกษา ในแง่ของความต้องการและธรรมชาติของนักศึกษา ในส่วนของนักศึกษานั้น Astin A.W. (1977 : 1) กล่าวไว้ในหนังสือ Four critical years ถึงผลกระทบของการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยว่ามีความหมายต่อชีวิตของนักศึกษาเป็นอย่างมาก และคุณค่าของการเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย ค่าใช้จ่ายเพื่อลงทุนในการศึกษา ถือเป็นภาระประกันว่าเป็นหนทางที่จะช่วยพัฒนาเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ในชีวิตโลกกว้างของเขา และการลงทุนทางการศึกษานั้น มีอิทธิพลอย่างมากต่อโอกาสของการประกอบอาชีพ และความคาดหวังในแผนการณชีวิต ซึ่งมีนัยสำคัญต่อชีวิตบุคลิกภาพ พฤติกรรมและชีวิตความเป็นอยู่ในอนาคตนอกจากนั้น Astin ยังได้กล่าวว่า ความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาของสถาบันหนึ่งจะเหมาะสมสำหรับคนบางกลุ่มหรือบางสาขาวิชาเท่านั้น ฉะนั้นการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสาขาวิชา จะต้องจัดให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม แต่ละสาขาวิชา

สาขาวิชาที่เรียนในชั้นอุดมศึกษา อาจแบ่งออกได้ 7 สาขา คือมนุษยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ แพทยศาสตร์ วิทยาศาสตร์ประยุกต์ การศึกษาและวิจิตรศิลป์ สาขา

วิชาแพทย์เป็นสาขาวิชาที่นิยมกันอย่างกว้างขวางในสังคมไทย ในแต่ละปีการศึกษามีผู้สมัครเข้าศึกษาเป็นจำนวนมาก เกินกว่าที่สถาบันการผลิตแพทย์จะสามารถรับไว้ได้ จากสถิติการสอบคัดเลือกบุคคลเข้าศึกษาต่อในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2529 ปรากฏว่าอัตราเฉลี่ยนักศึกษาแพทย์ที่คณะแพทยศาสตร์ทุกสถาบันจะรับไว้ได้ประมาณร้อยละ 7 เท่านั้น (การผลิตบัณฑิตแพทย์ 2529 : 25) การเข้าเรียนในสาขาแพทย์จึงค่อนข้างแข่งขันกันมาก รับจำนวนจำกัด และการลงทุนก็สูงกว่าสาขาอื่น ๆ

ดังนั้นจากธรรมชาติของผู้เรียนลักษณะสาขาวิชา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาชีวิตของนักศึกษา กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น โดยศึกษาการใช้ชีวิตของนักศึกษารวมทั้งความรู้สึกนึกคิดและความคาดหวังในชีวิตอนาคต เนื่องจากวิชาชีพแพทย์มีลักษณะทั้งศาสตร์และศิลป์ แพทย์เป็นบุคคลเหมือนคนทั่ว ๆ ไปที่ที่ต้องการเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีวิถีชีวิตที่เป็นส่วนตัว และการช่วยเหลือผู้อื่น (คู่มือนักศึกษาแพทย์ คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล 2525 : 56) ดังพระคำรัสของเจ้าฟ้ามหาดลลนคุณยศฯ พระบิดาแห่งการแพทย์ไทย ซึ่งพระราชทานให้แก่นักศึกษาแพทย์ความว่า "ขอให้พวกเธอจงเข้าใจและจำไว้ว่า ฉันไม่ต้องการจะให้พวกเธอมีความรู้ทางการแพทย์แต่อย่างเดียว ฉันต้องการให้พวกเธอเป็นบุคคลที่ถึงพร้อมด้วย" (I don't want you to be a doctor but I also want you to be a man.) หมายความว่า ฉันต้องการให้พวกเธอเป็นทั้งนายแพทย์และเป็นผู้ที่อยู่ในสังคมและศีลธรรมอันดีด้วย จึงจะสามารถทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติได้ นอกจากนั้นพระองค์ท่านยังได้มีพระคำรัสเป็นข้อเตือนใจในเรื่องของการใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ไว้ดังนี้ "เวลาเป็นของมีค่า มันล่องไปแล้วมักจะไม่กลับมาอีก ถ้าเรามีโอกาสใช้มันให้เป็นประโยชน์แล้ว เราไม่ใช้มันก็เป็นที่น่าเสียดาย"

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาสภาพของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศึกษาการใช้ชีวิตของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
3. ศึกษาความคาดหวังเกี่ยวกับชีวิตการงานอนาคตของนักศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาลักษณะของนักศึกษา คณะแพทยศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่กำลังเรียนชั้นปีที่ 1 2 3 4 5 และ 6 ในปีการศึกษา 2529
2. ลักษณะวิธีการศึกษาเป็นแบบ Cross Sectional ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลในเดือนกุมภาพันธ์ 2530 ของนักศึกษาทุกชั้นปี โดยตั้งอยู่บนสมมุติฐานว่าพัฒนาการของนักศึกษาที่จะเปลี่ยนไป จะเปลี่ยนแปลงไปตามชั้นปีที่แตกต่างกัน เนื่องจากไม่สามารถศึกษาพัฒนาการของนักศึกษาในระยะยาวตลอด 6 ปี
3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ใช้แบบสอบถาม โดยให้นักศึกษารอกแบบสอบถามตามการรับรู้ของนักศึกษา ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยดัดแปลงบางส่วนจากข้อคำถามใน CIRP (Cooperative Institution Research Program) ของ American Council on Education ในหนังสือ Four Critical Years เขียนโดย Alexander W. Astin, 1984 งานวิจัยเรื่อง Medical Student in Thailand ของ Wallapa Devahastin, 1984 และรูปแบบการเรียนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ของ ประโยชน์ กุศลภาณุมากุล 2524

ข้อสังเกตเบื้องต้น

กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามด้วยการประเมินลักษณะตนเองด้วยความเป็นจริง
คำจำกัดความ

นักศึกษาแพทย์ หมายถึงผู้ที่กำลังศึกษาในหลักสูตรแพทยศาสตรบัณฑิต ในชั้นปีที่ 1, 2, 3, 4, และ 6 ซึ่งลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2529

การศึกษาในหลักสูตรแพทยศาสตรในระบบ 1-2-3

ระดับที่ 1 เรียกว่า ระดับเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (Premedical level)

ระดับที่ 2 เรียกว่า ระดับเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์คลินิก (Preclinical level)

ระดับที่ 3 เรียกว่า ระดับคลินิก (Clinical level)

การศึกษาระดับที่ 1 เรียกว่าเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์ ศึกษาในหมวดวิชา
วิทยาศาสตร์ สำหรับนักศึกษาแพทย์

การศึกษาระดับที่ 2 เรียกว่าเตรียมวิทยาศาสตร์การแพทย์คลินิก ศึกษาในหมวด
วิชาวิทยาศาสตร์การแพทย์พื้นฐานในการรักษา

การศึกษาระดับที่ 3 เรียกว่าคลินิก ศึกษาในหมวดวิชาเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล
เป็นประสบการณ์วิชาชีพโดยตรง โดยศึกษากับคนไข้ในโรงพยาบาล

ลักษณะนักศึกษา หมายถึงข้อมูลสถานภาพส่วนตัวของนักศึกษา คือ เพศ อายุ ชั้นปี
ผลการเรียนภูมิลาเนา อาชีพบิดา ค่าใช้จ่ายส่วนตัว รายได้ของบิดา เป็นต้น

วิถีชีวิตของนักศึกษาแพทย์ หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิต หรือการใช้ชีวิตใน
ช่วงที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย

การใช้ชีวิตของนักศึกษา หมายถึง พฤติกรรมของนักศึกษาทั้งในห้องเรียน และนอก
ห้องเรียน

ชีวิตและความเป็นอยู่ในอนาคต หมายถึง แนวโน้มในการดำเนินชีวิต และการ
ประกอบอาชีพในอนาคตเมื่อนักศึกษาสำเร็จการศึกษาแล้ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้จะได้รับประโยชน์คือ ทำให้ทราบสถานภาพแนวคิดของนักศึกษา
แพทย์ และเพื่อเป็นข้อมูลในการจัดการเรียนการสอน การจัดสิ่งแวดล้อมของคณะแพทยศาสตร์
นอกจากนี้ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยวิถีชีวิตนักศึกษาแพทย์ในแง่มุมต่าง ๆ
ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น